

DARIUSZ TKACZYK

DOLOMITY

Tom III BRENTA
I JEZIORO GARDA

Wydanie III

Wydawnictwo Sklepu Podróżnika
Warszawa 2019

Spis treści

Od Autora	10
Wstęp	11
Ukształtowanie terenu i sposób uprawiania turystyki	13
Najlepsza pora roku na wyjazd w Dolomity Brenty	17
Układ przewodnika	18
Sposób uprawiania turystyki górskiej w Dolomitach. Podstawowe wyposażenie.....	20
Spanie w dolinach	22
Hotele i pensjonaty	23
<i>Via ferrata</i> — ubezpieczona droga wspinaczkowa	27
Skala trudności.....	37
Niebezpieczeństwa w Dolomitach	38
Sposób wzywania pomocy, ratownictwo	39
Mapy i orientacja	39
Dojazd, doliny komunikacyjne i punkty wypadowe	41
D1 Spormaggiore	43
D4 Cunevo (572 m) i hala Malga d'Arza (1514 m)	43
D5 Tuenno (629 m)	44
D6 Jezioro Tovel (1177 m)	44
D7 Cles (658 m)	46
D9 San Romedio (732 m)	46
D11 Male (736 m)	47
D13 Dimaro (722 m)	47
D14 Folgarida (1358 m)	48
D17 Przełęcz Passo Campo Carlo Magno (1662 m)	48
D18 Przełęcz Passo Groste (2442 m)	49
D20 Madonna di Campiglio (1522 m).....	50
D23 Malga Vallesinella di Sotto (1513 m)	51
D25 Piazza delle Bore (1210 m)	51
D27 Parking Val d'Agola (1323 m).....	51
D29 Kemping Fae (1050 m)	52
D31 Pinzolo (780 m)	52
D33 Doss del Sabion (2101 m)	53
Preore i Ragoli	54
D35 Hala Malga Movlina (1786 m)	54
D37 Stenico (668 m)	54
D39 Ponte Arche (400 m)	55
D41 San Lorenzo in Banale (729 m)	55
D43 San Lorenzo in Banale — parking Baesa przy Ristorante Dolomiti (860 m)	56
D45 Molveno (868 m)	57
D47 Andalo (1041 m).....	58
Rejon Madonny di Campiglio i Brenta centralna	59
T1 Vallesinella di Sotto – schronisko Brentei – schronisko Alimonta	62
T2 Schronisko Brentei (2175 m)	64

T3	Schronisko Alimonta (2580 m)	64
T5	Przełęcz Passo Groste – schronisko Tuckett.....	65
T6	Schronisko Tuckett (2272 m)	66
T7	Vallesinella di Sotto – schronisko Tuckett.....	67
T8	Schronisko Tuckett – Schronisko Brentei.....	68
T10	Schronisko Tommaso Pedrotti (2491 m).....	69
T11	Przez dolinę Val Brenta Alta.....	70
T15	Monte Spinale (2104 m)	72
T16	Monte Spinale ścieżką Giro del Imperatrice.....	72
T18	Monte Spinale – Malga Vallesinella di Sotto przez grzbiet wschodni	73
T21	Sentiero Alfredo Benini.....	74
T25	Sentiero Bocchette Alte	78
T28	Via Ferrata delle Bocchette Centrali.....	80
T30	Sentiero SOSAT	82
T32	Sentiero Osvaldo Orsi	84
T33	Sentiero Felice Spellini	86
T36	Sentiero Detassis	88
Trasy w grupie Pressanella		90
T40	Pradalago – Monte Zeledria (Sentiero Bozzetto) – Tre Laghi – Lago Malghette – Pradalago	92
T41	Schronisko Lagho Malghette – Madonna di Campiglio.....	94
T44	Giro dei Cinque Laghi — Trasa Pięciu Jezior	95
Wokół Cima Tosa oraz Brenta południowa		97
T48	Schronisko Silvio Agostini (2410 m).....	100
T49	Sentiero Palmieri — na widokowym balkonie pomiędzy schroniskami Agostini i Pedrotti	101
T51	Sentiero Brentari — do lodowego skarbcza Brenty	103
T53	Sentiero Ideale: schronisko Agostini – lodowiec Ambiez – przełęcz Bocca d’Ambiez – lodowiec dei Camosci – przełęcz Bocca dei Camosci – schronisko XII Apostoli	105
T54	Ferrata Ettore Castiglioni — skalne przejście pomiędzy schroniskami Agostini i XII Apostoli.....	108
T55	Sentiero Martinazzi – na przełęcz Bocca d’Ambiez	109
T60	Schronisko Al Cacciatore (1821 m)	110
T61	Doliną Val d’Ambiez do schroniska Al Cacciatore.....	111
T63	Schronisko Al Cacciatore – Schronisko Agostini.....	113
T65	Przełęcz Selletta Colmalta i hala Asbelz.....	114
T66	Przez hale i łąki doliny Val Ambiez	117
T69	Przez przełęcz Forcella Bregain	117
T73	Doss del Sabion – Pinzolo.....	119
T77	Schronisko XII (Dodici) Apostoli (2489 m).....	119
T78	Do schroniska XII Apostoli przez dolinę Val Nardis i Scala Santa	121
T79	Do schroniska XII Apostoli przez dolinę Val di Sacco i przełęcz Passo dei XII Apostoli.....	122
T80	W dolinie Val d’Agola.....	124
Brenta wschodnia — okolice Molveno i Andalo		125
T90	Z Molveno wokół doliny Val dele Seghe.....	127
T93	Schronisko Selvata (1630 m)	129
T95	Croz dell’Altissimo (2339 m)	130
T97	Schronisko Croz dell’Altissimo (1438 m).....	132

T99	Molveno – schronisko Croz dell' Altissimo – dolina Val Perse – przełęcz Bocca del Tuckett – schronisko Tuckett	133
T100	Molveno (stacja pośrednia Pradel) – schronisko Croz dell' Altissimo – schronisko Selvata – dolina Masodi – schronisko Pedrotti	135
T102	Sentiero Celeste Donini	136
T103	Molveno – (Croz dell' Altissimo) – Passo Clamer – Malga Spora – Molveno	137
T105	Madonna di Campiglio – Passo Groste – Passo della Gaiarda – Malga Spora – Bocchetta dell Piz Galino – Molveno	139
T106	Wariant zejścia z Malga Spora do Andalo	141
T110	Trawers grupy Campa: Malga d'Arza – Malga Spora	141
Brenta północna i okolice jeziora Tovel		144
T115	Schronisko Giorgio Graffer (2261 m)	147
T117	Sentiero Gustavo Vidi	148
T118	Sentiero Vidi — wariant zejścia przez Val Gelada di Campiglio	150
T120	Sentiero delle Palete	151
T121	Sentiero Costanzi	155
T122	Sentiero di Val Gelada	159
T124	Schronisko Peller (2022 m)	161
T128	Male – schronisko Peller	161
T130	Monte Peller (2320 m)	162
T132	Przełęcz Passo di Pra Castron – dolina Val Vento – Madonna di Campiglio (przełęcz Passo Campo Carlo Magno)	163
T134	Sentiero della Dena — wysokogórska runda znad jeziora Tovel	165
T136	Malga Flavona — na najpiękniejszą halę Brenty!	167
T138	Schronisko Peller – jezioro Tovel	169
T140	Schronisko Peller – dolina Val dei Cavai – Dimaro	171
T142	Jezioro Tovel – hala Malga Tuenno – przełęcz Passo Pra Castron	173
Lago di Garda		175
G1	Riva del Garda	183
G2	Nad dachami Riva del Garda – wycieczka do Bastione i do kapliczki św. Barbary	187
G4	Na Cima SAT – ferrata Amicizia	189
G5	Monte Brione	191
G7	Sentiero Panoramico Busatte – Tempesta	193
G9	Malcesine	195
G11	Sentiero del Ventrar	196
G12	Zejście z Monte Baldo do Malcesine	198
G15	Arco	199
G17	Sentiero attrezzato Colodri	200
G18	Przejście Monte Colt – Monte Colodri	201
G22	Via ferrata Rio Sallagoni	203
G23	Limone sul Garda	205
G24	Campione del Garda	206
G27	Z jeziora na płaskowyż Tremosine – wędrówka z Campione do Pieve di Tremosine	207
G29	Na ferratowych graniach jeziora Garda	209
G32	Wycieczka do klasztoru Santuario di Montecastello	211
Podstawowe słowa i zwroty z języka włoskiego		214
Indeks		219

Wokół Cima Tosa oraz Brenta południowa

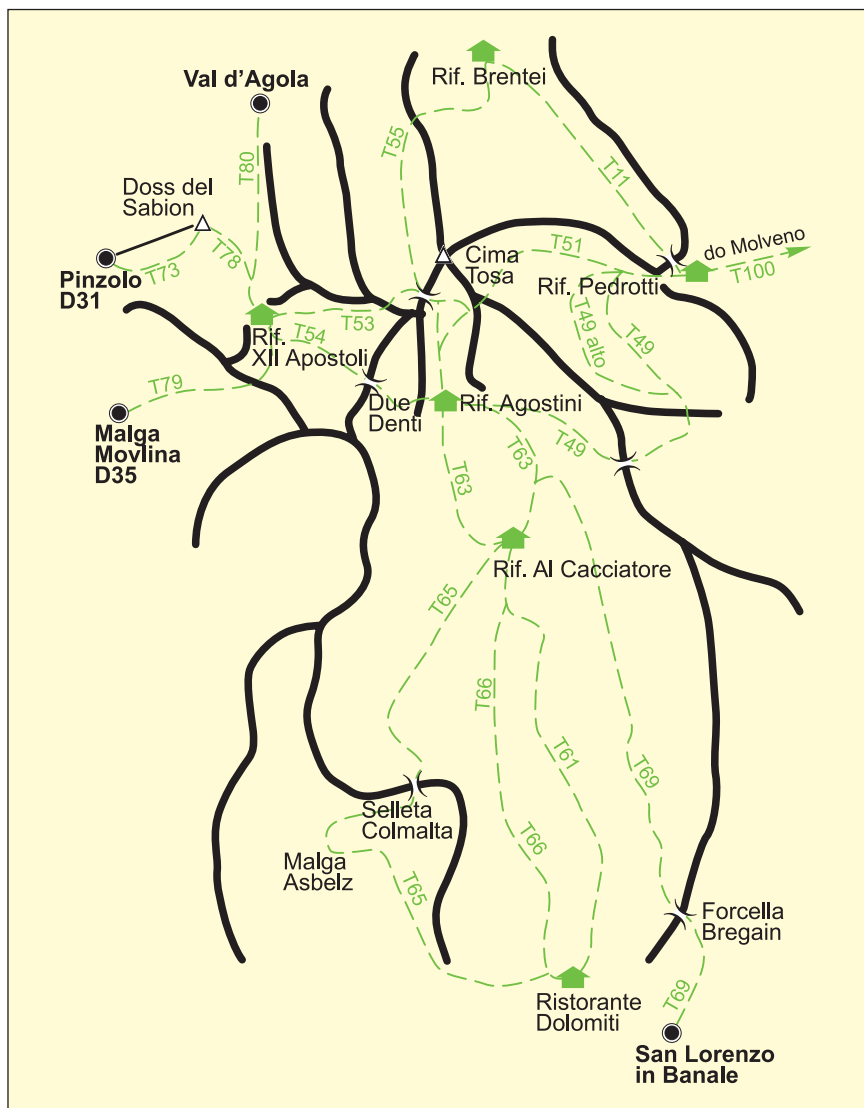
Południe Brenty wraz z masywem Cima Tosa to dla mnie najciekawszy fragment tych gór. Wprawdzie wybór tras jest tu skromniejszy niż w części centralnej, logistyka trudniejsza, a góry mniej dostępne, lecz może właśnie dlatego obszar ten wywołuje takie emocje. Prawdziwie czarodziejskim miejscem jest dla mnie dolina Val Ambiez — począwszy od punktu wyjścia jakim jest przepiękne San Lorenzo in Banale D41, przez samą długą dolinę i wreszcie jej partie górne z rozległą halą i pasącymi się jakami (sprowadzonymi z Himalajów). Na samej górze dolina wciska się wąskim kotłem pod masyw Cima Tosa, tworząc najpiękniejszy lodowy zakątek Brenty — lodowiec Ambiez, przez który prowadzą dwie drogi turystyczne na dwie wysokie przełęcze! Ale Brenta południowa to nie tylko ekscytujące trasy wysokogórskie, lecz również rozległe, zielone hale, puste i zachęcające do wędrowania, jak np. odludna trasa przez przełęcz Sella Colmalta lub idylliczna wycieczka na halę Malga Ben.

Opisywany obszar zaczyna się od przełęczy Bocca di Brenta i schroniska Pedrotti T10. Szczyt Cima Tosa wysyła dokładnie na południe dwa wielkie ramiona, które obejmują dolinę Val Ambiez i kończą się nad komunikacyjną doliną Val Giudicarie. Przewyższenie grani w stosunku do doliny wynosi

Sentiero Palmieri i okolice schroniska Pedrotti

ponad 2000 m, dlatego góry wydają się jeszcze bardziej potężne. Przewyższenie i brak wyciągów (poza leżącą na skraju grupy kolejką z Pinzolo D31 na Doss del Sabion D33) powodują, że obszar ten jest trudniej dostępny. Ruch turystyczny koncentruje się na partiach wysokogórskich. Tu bowiem ma swój koniec (lub początek — zależy jak patrzeć) Via Bocchette. Przejście przez wysokogórskie przełęczce Sella della Tosa i Bocca d'Ambiez do schroniska XII Apostoli T53, jak i ciekawy wariant Brentari T51 do schroniska Agostini (oba przez lodowiec Vedretta d'Ambiez) stanowią ukorono-

Kocioł pod Cima Tosa

wanie wędrówki po Brennie i są, moim zdaniem, ciekawsze i bardziej urozmaicone niż osławiona ferrata Centrali. Pomimo niezbyt gęstej siatki tras da się tu zaplanować doskonałe wycieczki okrężne, np. z wykorzystaniem Sentiero Palmieri T49, czy ferraty Ettore Castiglioni przez przełęcz Due Denti T54. Trasy poza obszarami wysokogórkimi są rzadko używane i łatwiej tu o samotność.

Schronisk jest mniej niż w części centralnej i są nieco mniej oblegane, również dlatego, że podejścia są długie i często nużące. Wyjątkiem jest stojące na pograniczu części centralnej i południowej schronisko Pedrotti i leżące na końcu Via Bocchette schronisko Agostini. Koniecznie warto zajrzeć do klimatycznego schroniska Dwunastu Apostołów (Dodici Apostoli T77). Na dłuższy pobyt, ale również na jedną noc polecam prywatne schronisko Al Cacciatore T60 — doskonałe warunki i jedzenie w przystępnej, jak na Brentę, cenie.

Najlepszymi punktami wypadowymi dla Brenty południowej są San Lorenzo in Banale D41 i Pinzolo D31, ale w tym ostatnim przypadku tylko pod warunkiem korzystania z wyciągu na Doss del Sabion D33. Większość turystów wysokogórkich przybywa w ten rejon jednak nie bezpośrednio, ale przez przełęcz Bocca di Brenta i schronisko Pedrotti.

Opisy tras i schronisk

T48

Schronisko Silvio Agostini, 2410 m

CAI-SAT (związkowe), 56 miejsc, tel. +39 (0)465 73 41 04
www.rifugioagostini.it

Schronisko kluczowe dla turystyki w południowej Brentie. Stoi w miejscu, gdzie wielka dolina Ambiez, podchodząc pod grań rozchodzi się na kilka wysokogórskich kotłów. Jeden z nich wciska się wąskim gardłem pod masyw najwyższego szczytu Cima Tosa (3173 m). Tworzy przy tym najbardziej spektakularny krajobraz skalno-lodowy Brenty. Ale nie tylko krajobraz jest mocną stroną schroniska. Jest to również miejsce, gdzie wielu górolazów kończy (lub zaczyna) wędrówkę słynną Via delle Bocchette. Co prawda można iść dalej do schroniska XII Apostoli przez Sentiero Ideale (patrz T53), ale wymaga to co najmniej jednego dnia więcej i może być trudne, ze względu na warunki na lodowcu Camosci. Tymczasem z Agostini powrót do części centralnej jest szybki i ciekawy przez Sentiero Palmieri T49. Ze względu na nieco skrajne położenie jest nie tak tłoczno, jak w przeludnionym zwykle Pedrotti. Wychodząc ze schroniska Agostini, mamy do dyspozycji, oprócz trudnych przejść lodowych również ciekawą ferratę Castiglioni T54 przez przełęcz Due Denti do schroniska XII Apostoli. Znajdujący

Schronisko Silvio Agostini

się powyżej schroniska olbrzymi głaz o ostrych krawędziach to pozostałość iglicy Torre Jandl, która rozpadła się w 1957 roku, a której fragmenty dotoczyły się prawie do schroniska (patrz opis Sentiero Brentari T51).

Sentiero Palmieri — na widokowym balkonie pomiędzy schroniskami Agostini i Pedrotti

T49

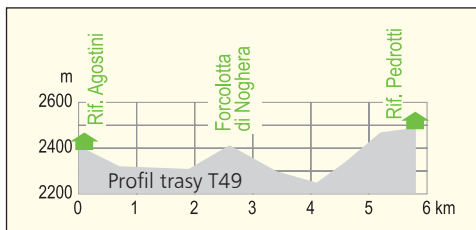
Bez trudności wariant podstawowy, wariant „Palmieri Alto” nieco trudno, 2h45–3h czas przejścia pomiędzy schroniskami Agostini i Palmieri. Ze schroniska Al Cacciatore 30 min dłużej

Są takie trasy w górach. Panoramiczne, pogładowe, łatwe, a jednocześnie nigdy nie nudne i przy tym praktyczne, bo pozwalają przemieścić się z jednego rejonu do drugiego. Takim właśnie przykładem idealnej trasy turystycznej jest Sentiero Palmieri. Jest to wschodni trawers masywu Cima Tosa, ale poprowadzony znacznie dalej na wschód i niżej niż Sentiero Brentari T51. Łączy te same schroniska — Agostini i Pedrotti, pozwala więc zamknąć jedną z najciekawszych pętli wędrowskich Brenty. Ale nie jest to w żadnym przypadku trasa zastępcza, lecz pełnowymiarowe, wysokogórskie przejście pozbawione trudności technicznych i wolne (w pełni sezonu) od śniegu i lodu, co ma duże znaczenie praktyczne. Pozwala bowiem bezpiecznie wrócić do punktów wyjścia znajdujących się zwykle w Brencie centralnej, jak Madonna di Campiglio czy Molveno. Widoki są niesamowite. Wrażenie robi zwłaszcza panorama otoczenia schroniska Pedrotti widziana ze skraju kotła Pozza Tramontana oraz kocioł pod południowo-wschodnimi ścianami Cima Tosa, Cima Margherita i Cima Brenta Bassa. Istnieją dwa warianty trasy różniące się przebiegiem pomiędzy skrajem kotła Pozza Tramontana a schroniskiem Pedrotti. Wariant „Alto” prowadzi, zgodnie z nazwą, wyżej, trawersując skały, przez co jest nieco trudniejszy i bardziej urozmaicony niż zupełnie łatwy wariant podstawowy, schodzący niżej do kotła. Czas przejścia dla obu wariantów są podobne.

Ze schroniska Agostini (2410 m) idziemy krótko szutrową drogą dojazdową. W miejscu, gdzie schodzi ona łukiem w dół w kierunku hali i schroniska Al Cacciatore pozostajemy na znacznie już węższej ścieżce, która wygodnie, prawie poziomo trawersuje zbocze. Naszym celem jest niepozorne wcięcie w grani zamykającej od wschodu dolinę Ambiez. Jest to Forcolotta di Noghera — zaskakująco łatwe przejście przez wydawałoby się niedostępny mur skalny. Z lewej widoki są ograniczone i uwagę zwraca przede wszystkim otwierająca się z prawej wielka i zielona dolina Ambiez z idylliczną halą Malga Prato di Sopra i stojącym na niej schroniskiem Al Cacciatore. Poprzez wylot doliny widać góry otaczające jezioro Garda. Na wprost widnieje grań z foremnym szczytem Cima Ghez (2714 m), która zamyka dolinę od wschodu. Charakter wędrowki nie zmienia się, aż do bezpośredniego podejścia na przełęcz. Tu krótko bardziej stromo w górę i już stoimy na przełęczy Forcolotta di Noghera (2423 m). Za przełęczą widok zmienia się, bowiem płytka dolina Val Noghera, która stanowi górne piętro doliny Val Ceda, jest bardzo płaska i ma charakter raczej trawiastego plateau, zaślanego gdziegdzie głazami. Trawersujemy je wygodnie aż do krawędzi kotła Pozza Tramontana. Panorama, jaka się stąd rozciąga na otoczenie widocznego już w oddali schroniska Pedrotti, jest niesamowita. Trudno znaleźć w całych Dolomitach coś podobnego i jedynie widoki na ten sam krajobraz, ale z przełęczy Sella della Tosa mogą się z nią równać. Kocioł Pozza Tramontana idealnie odpowiada bezpośredniemu znaczeniu słowa „kocioł”. W od-

różnieniu od wielu podobnych miejsc jest prawie doskonale symetryczny, to znaczy, że jest to po prostu gigantyczne zagłębienie w górach, które nie ma wylotu. Lodowiec, w miejscu gdzie dziś znajduje się przełęcz Passo di Ceda, musiał przelewać się górą. Ponieważ kocioł jest dosyć wąski, wydaje się, że schronisko mamy na wyciągnięcie ręki, ale tak naprawdę czeka nas jeszcze sporo wysiłku. W prawo odchodzi ścieżka na przełęcz Passo di Ceda. Jest to bardzo rzadko używana droga do Molveno, uciążliwa i niezmiernie żmudna. Rozgałęzienie wariantów znajduje się nieco niżej na zboczu i jest bardzo dobrze oznakowane drogowskazem.

Wariant podstawowy — wygodną ścieżką w dół do podstawy skał obramowujących kocioł. Prawie poziomo pod przeciwległe zbocze i umiarkowanie stromo do głównej ścieżki biegnącej u podstawy ściany Cima Brenta Bassa. Ścieżką w prawo do schroniska.

Wspaniałe górskie krajobrazy na trasie Sentiero Palmieri – w oddali nasz cel – schronisko Pedrotti